

151222

РАЗДАТАНИ

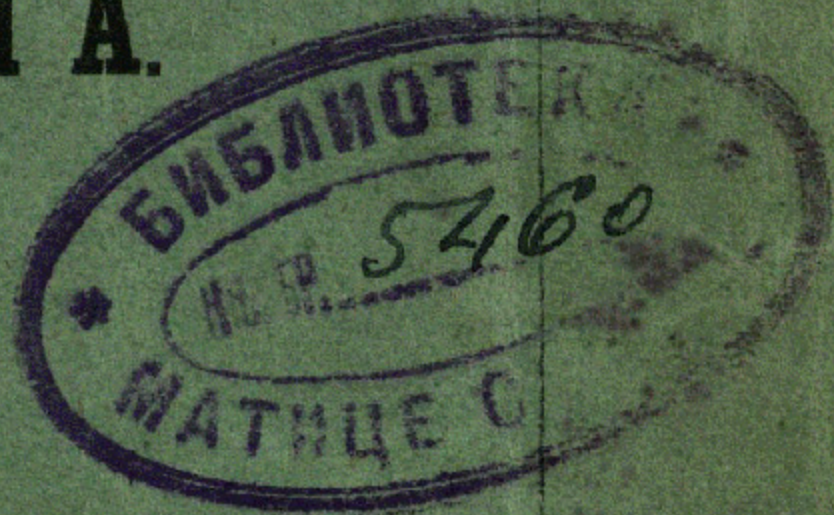
0

САДАШЊОСТИ И БУДУЊНОСТИ

СЛАВЕНА.

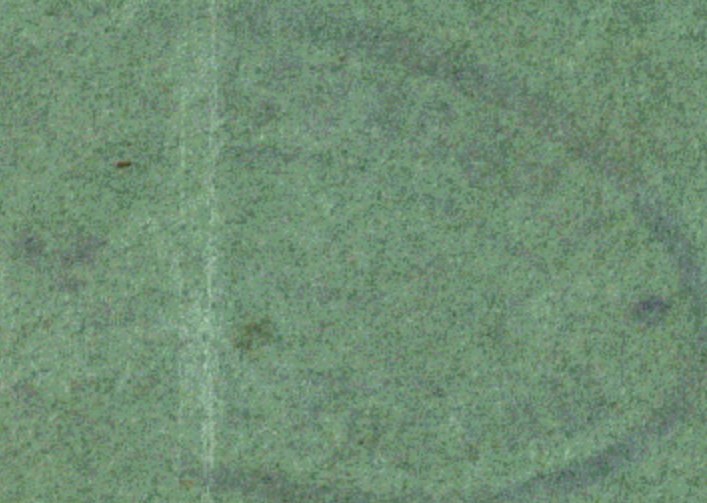
од

Славолюбa Юговића.

P19 Cp I 248.1

117 145

1487
PL 959 I 278.1

205 A 122

PI 143

РАЗМАГАНЯ

0

САДАШЊОСТИ И БУДУЊНОСТИ

СЛАВЕНА.

од

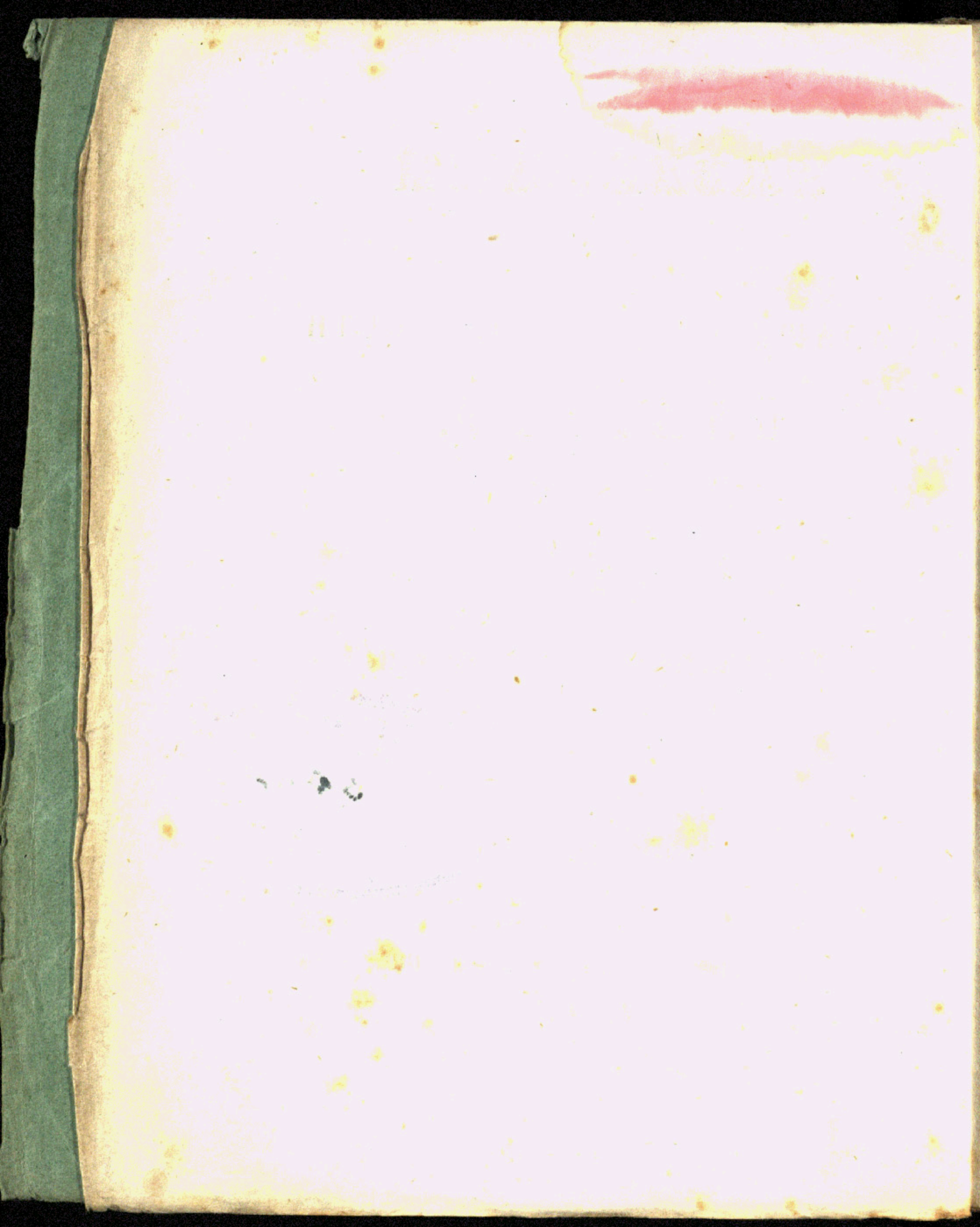
Славолюба Юговића.

У Загребу,
тиском Фрање Жупана.

1850.

СД. 1641

ПОКРЕТ СРЪСКІЙ

У

ПОСЛѢДИЦЫ НА СЛАВЕНСТВО.

Никад не веруем, да е свѣт толики позор на политическе листове бацао као сад; нит се икад с истима толико бавіо, као сад; напротив нити е икад од тій листа толико искао, као сад; а зашто? зато, што се у тима о интересима народима сад препирке воде, и што из ови общепокретни препирка сваки народ чека, од куд ће му свануће миле свое слободе и народнога быћа доћи.

Ако дозволимо, да су политични листови звук народа, и одек мишленя общег, а найвыше да е полъ, у ком се усѣви виспрени умова разбацаю, и у ком се грађа за обшту народну самосталност теше: то се опровргнути не може, да и такови ли-

стови, том сѣйном задатку тако одговорити дужни су, како бы се у сваком обзиру народни карактер подпомогао, интереси народни бранили, и цѣли сходно течене ствари у правцу мишленя и дѣланя дало.

Точку оваког погледа имаюћи, и я ћу нѣколико врсти касателно нашега покрета написати, даваюћи славенском свѣту на вично и смѣло размишленіе.

I.

Почетак покрета србског све до 3. октомбра п. г. у. таковом 6 хаосу быо, да се ни една жица у том опазити ніе могла, коя бы опасног пратиоца ко каквой извѣстной точки водила, шта више, покрет 6 тай многе — због у нѣму нагомилани ідеа — у бригу бацао, да ће народ наш моралну пропаст пре, нежел ослобоѣенѣ средством такве одважности увидити. Но при свой овой вѣрног пратиоца бриги, ипак покрет 6 ланьски у призрѣнію народности и народне самосталности учинѣн, обште вниманіе на себе навуко и с тым выше: што 6 народ наш и при разцѣпаным своим си-

лама не само моралну, но и физичну своју снагу непријатељу своје народности као народ, ваљан и јуначан показати умѣо. Успѣх те народа нашега одважности, тај је досад добиен, што смо као народ у политичном свѣту дали се познати, и што наше стално правленіе у извѣстним предѣлима добити надамо се, а највише што смо ону цѣл живота славенског и посебно и у обште нами предстојећу поняли, која се тек у листовима воображеня нашег скривала.

Сад пак у свему сасвим другчије стоимо: сад се трагови у слѣд нашега покрета такви показую, кои нам черте историчне истинитости Славенима од вѣкова положене пред очима и нехотице ставляю; сад нам се оне идее рађаю, које обшти нам народ славенски цѣлокупности воде; сад нам се нѣкако и почетак покрета нашег освѣтлюе; кои да је извѣстну мету имао, с многим околностима потврђуе се.

У историю свѣта народи енохе своје белѣжу; эпоху Славена у руву самосталности обште, ту не видимо, а бити је мора. Раздвоен, разцѣпан и разкомадан славенски народ ишао је категорически својој

пропасти; челюсти ту҃ег и противу н҃га свагда стое҃ег елемента, Славене су прогутати претиле; они су ве҃ ослаблявати почели, и коначни трулеж нѣи обузевши, водю іѣ е новом животу нарави нѣовой сасвым противоположенной, тек искре нѣке славенски умова опоминяле су нѣи на ону точку, коя им е у буду҃ности уписана, и коіой тежити дужност им налаже.

Но тко ће таму досадашньости над Славенима разасуту одбити? тко ли ће задатак нѣов природни подпомо҃и и цѣли довести? о том іошт и Славени на чисто нису дошли.

Польскій сувише ідеалан народ себи ону точку приписуе, коіой се свима Славенима прикупити валя, и као оттуд слободу зору свима увидити предсказуе. Но ако оне стране польског народа у политической разслаблености и мртвилу леже҃е претресамо, онда видимо на огледалу буду҃ности, нѣово то теженѣ у чистой немогу҃ности положено; ако представимо себи, да польски народ себи то воображаваю҃е мѣсто у свѣту створителном тек онда заузети би мого, кад паденіе оной грани

гдног славенског народа на челу стоећой створи, с упропашћенѣм кое свима Славенима гроб ако не извѣстан, а оно бар много выше себи приближен, нег сад, отвара: онда є нѣово то теженѣ с єдне стране противнаравно, а с друге оной крвавой рѣки теченіє отвара, у коюй бы се и последня искра будућег живота славенског утопила и заборавности іѣ на вѣкове предала. Но као што є претераност у свим тежняма Поляка ясна и очевидна, тако є и ова идеа нѣова, коюй се за докучити моѣи и сад у маѣарском рату себи смртни грѣй проузроковаше, непостижима и дѣтинска. Полет гдном Славенству она машина мора дати, коя у свима частима свога састава здрава є и непорушима; кою оркани свѣта немогу тако лако порушити, због унутрашньости яке и чврсте, а то є Руссія. Ова ће без сумнѣ знати и хотѣти корацыма напредности умне постепено у пркос свѣтом присваяног деспотизма и терроризма много сигурніє поступити, нег што свѣт мнимо и лажно себи о нѣой представля.

Обшта є политика саданѣг свѣта централизація. То видимо у Нѣмачкой, то у

Италіи. Политика ова цѣль свою има; она є противположена оном грдном таласу Славенства, кои и своє теченіє на свѣтском океану имати мора, и цѣл у нарави положену. Теченіє то, као што се уздржати неможе, тако бы исто погрѣшно и безполитично было, том течаю ону свободу дати, коя бы наглости и скоковима до загушљивости га довукла. Польски пак народ у свим своим предузиманяма и тежнѣма у обоим грѣши. Грѣши што своим намѣрама теченіє то по своіой суєты зауставити труди се, а с тым оно подпомаже што пре збити се, коє бы Славенима и нѣіовом напредованю као талас одбіяюћи стаяо; грѣши што с нѣким ідеалным и претераным слободе исканѣм и траженѣм скок у естеству прави, и народ таковой слободы непреправни к безвластію води, а с тым подранює оно зло, коє се у противним Славенима элементима ствара, да све Славене у главу живота утуче. Све є пак ово оном начелу противположено, коє мудро и постепено безкрика цѣли своіой тече. Живот є пречи од здравля; народу найпре живот подай, пак онда га болѣстног умно лѣчи, да

до праве свѣсти свободе и живота умног достигне.

Неизбѣжни живот Славена,, на югу се у покрету србском зачео; зачетак овај све четири стране свѣта є потресо, а потрес с покретом грдным огромни народа живот и смрт у рукама носи. Я љу живот гледати, нити ме плаше она политична начела, коя у бычу страшила тиранства и деспотизма виде; и ако у будућности и за се нѣку политичну свободу увиђамо, коіой се приближавати валя; ако ствари нашег времена неузимамо по на особ; но у обште; ако дозволимо, да тежнѣ нами противоположене угушити валя оваком истом намѣром и радњама, с каквом противници смрт нам задати мисле, а то є са усредочаванѣм сродни народности; ако допустимо да свако предузиманѣ, свой задатак и цѣль има; и ако од живота; живот очекивати треба; наипосле у ідеама претеране и претеране свободе не живимо: мораћемо признати да само са достаточным понянѣм, собственне наше ствари и проницателным постиженѣм туђи намѣра и цѣли нашу собственну постићи можемо; а узевши у обзир

постојеће околности саме ствари и времена, постоянно у предузећу к извршењу велике оне идее у чистој нарави зачете, ступати можемо.

II.

Положена ова идеја Славенства и нѣно постиженіе цѣли, у обштем поколебаню зачело се; преврати основа уставни, и с њима свеза дружбена саединѣни народа прекинута поставља народе на стазу лабиринта душевни нагона, којом се само природном свом начелу иде: а то є повратак к првобитности. Образцы ове поремећености, у већој части Европе народи испустише, у слѣд кое звоном моралне смрти краља Французког на ноге поставлѣни, себи начела црплѣна из чисте природне свое самосталности положише, с којима нов живот души и духу сродан и сходан тражу, забравности бацајући досадашњости порушени основ положителног живота. У редови народа спадаю и южни Славени; и они стою на путу обштег преображеня, искајући упропаскенѣ и тако већ поремећене

старе системе политична живота. — Задатак на путу овом свију усколебани народа едан е, цѣл е една, материализам тек при-соединѣни народа са интересима владоца на кончићу пресуде стои, кое у политику европски сила, и нѣовом рѣшенію спада. Истину овога показуе Нѣмачка, Италиа и Угарска. У првим двѣма државама, рат е интереса по међу народом и владѣтелима постоећа; у послѣдној трвенѣ народно к постиженію народнога значая; к послѣднѣм покрету јошт треба, на востоку пламен соревнованія да букне, и онда ће цѣо южни покрет вид свой сасвим другій добити, цѣль ће обшта бити.

Из покрета ови и правца нѣови цѣли им постизавати треба, о којима, нами нај-выше умствовати валя, ер е неопроверга-емо, да е Славенству у свима овим дви-женіяма највећа ролла остављѣна. Славен-ство треба задатак свой у европском уско-лебаню врло добро да упозна, ер од знаня тога зависи исход великом нѣговом позы-ванію достоян. Цѣли даклем усколебани ту-ђи елемента пре му треба упознати, нег што му исте с удѣйствованѣм своим, тежњи

к узаймном сушествованю Славена грани-
цу ставити у станю буду.

Погледаймо народе, около кои се бурѣ европског оркана бію, шта видимо? видимо све им силе напрегнуте, и до najveћег тероризма доведене, само ону силу за уништити моћи, коя се на югу у виду малом зачала, да произведе гдно дѣло свыма досаданьим слободу наравну и самосталност Славена угнѣтаваюћим духовима, гроб вѣчне пропасти готовеће.

Неима сумнѣ да неће мађарштина кнѣигу битія свога конечно затворити у обзиру правленія: — нѣойзи є у обштем одношеню ролла подчиненія опредѣлена; неима пак нит Славенству оне цѣли, коя му предстои, ако ствар не поня, и позиваню достойно и узаймно с браћом не одговори; ако теченіє свое оном теженю Нѣмаца и Мађара непредположи, кое цѣлости славенской границу ставити тежи; и ако моћно сродни сыла свои усредоточієм, опасност себи сваку неуклони. Погрѣшке у дѣлу великом са столѣтіяма народе натраг бацаю, као што знанѣ и понянѣ ствари и предмета, досо у полак одлакшава.

Од стране южни Славена, види се на-
мѣра к узаймности обштой службе; ню
треба до подпомогне она славенска сыла,
коя на застави своіой „Мир и поредак“
носи, и коіой у интересу главном узай-
мност ова стои; — іошт єдан корак озбиль-
ни с юговосточне стране, и цѣл ће у свом
пространству южног Славенства показавши
се, велим, обшта быти.

Могућство к постиженію обще Сла-
вена цѣли, лежи у народной снаги; саюз,
омраза к претераности демократично-репу-
бликанскій намѣра, інтелектуална снага, и
идеална єднакост руководећа ій к обштой
свези и сталности, треба им дѣло да под-
крѣпи. Ову пак народни люди, органе на-
родне у рукама имаюћи произвести могу.

Я већ чуем гласе незадоволства против
изреченог начела омразе к демократично-ре-
публиканским намѣрама; чуем жубор пресуду
изричући над рѣчма овим; чуем плаовити ду-
хова критику с тым подупиранѣм, да се тек
у републиканском строю, духови живота,
духови народма у великим дѣлма благо-
станѣ ствараюћи рађаю. И можно да бы се
њима присаюзію, да ме ладнокрвно присту-

панѣ к светости тек у будућности Славенима положеной не уздржава, и да ми геній рода мога не вели: Отцу се најпре честитом поклони, и тек у сыну тражи му слабости поболшанѣ. Најпре се иште народна самосталност, и у той тек као у собственности може се располагати по вољи ил болѣ рећи, по духу времена, ал по-найвыше народа.

Има пак и такови, кои нѣко страшило тероризма, абсолютизма и деспотизма проповѣдаюћи, гледи само у развалинама монархіе слободу, тако умствуюћи, да ће с паденіем само исте нов свѣт настати, и то вальда, совршен свободан и одма пунолѣтан у свой здравога ума и мишленя форми; напротив с монархіом, народима вериге старе абсолютичне владе преправляю, но то толико значи, колико сву сылу и моћ увиђеня монарсима одрицати.

Промотримо најновіег времена околности свію усколебани држава, и разчленяваюућ владѣтеля поступке у форми преображеня, шта ће мо докучити? Докучићемо с єдне стране нѣку постепену волю приступаня к новой снстемѣ владаня по духу

времена и народа; увѣриѣмо се с уставом Нѣмачке, и концессіама даванима Галианнама и Маѣарима, о нѣкой тежњи к слободніем животу, ал у старом станю права територіалног и изключителной моћи правленія монарха; искусиѣмо с друге стране демократични партая претераности крайне, и желю ватрену све к дублѣм и дублѣм намѣра свои поисканю; видиѣмо удесне интригуе и подпомаганя у таквим тежњяма од стране правленія демократични начела; а из свег видимо и сѣвер залюляни носеѣи мир и поредак усколебанима.

Питаня се сад раѣаю, носили сѣвер с миром и порядком народима и слободу, ил старе абсолютичне ланце? У одговору овом здвая се политика старога свѣта са ідеом ускрснувши Славена, и тражи рѣшеніе оне загонетке, коя се у листовима Славизам провѣдаюѣи духовна налази.

Предмет оваї треба да є обшти задатак публициста; о овом треба умствовати, и тог умствованя пшеницу од ражи раздваяти, да на чистину dospѣмо.

Ако Славени живити мисле, нѣима пре нег и о чем настаявати треба, да живот са животом покажу, то єст значаєм на-

родног живота и самосталности обелѣжени, да стану на позориште свѣта као живи и здрави у пуној снаги, која ће кадра быти нѣи сваком благоданю довести, но то се благоданѣ тек у собственной куѣи зачети има, а не на прагу туѣинства, и под ланцыма партая тероризам упражняваюѣи, кои се над нѣима и дан данашнѣи тресу іошт незбачени.

Данашнѣи е покрет, покрет Югославе-на, против тероризам упражняваюѣе партаѣ, која у влади на узаймним законима равно-правности основаной превагу тражи; една-кост и братство само у преображеню не-наравном Славена произвести тежи, най-после до тога е беззумія дошла, да са срвгнуѣем законе владе свое, симпатію свѣта побуди, и с тым подпору свои уби-точни за Славене начела наѣе. — И кад бы Славени са династіом своіом пали, слѣдства бы была та, да се Нѣмачка, Италіа и У-гарска свака за се консолидира, кое бы и ону плановима нѣіовима участвујуѣу, и по-све нѣіовог начела партаю у Польској под-жегле, а ова бы и самом сѣверу грозила.

Увиѣенѣ ово стои и потоме, што видимо,

да Руссія предузе ову намѣру уништити, а с тым показа, да є и цѣл у туѣим елементама противу Славена положену поняла, коя у смрти моралной Славена, живот себи створити хтеде, пак нас іамачно увѣрава с єдне стране, да ће и дух народа схвативши, оно само хтѣти и волѣти, што по себи само утврѣенѣ и саєдиненѣ разсѣяни духова носи, а с друге, тым уништенѣм намѣра Славенима убиточни, течай им наравни давши, у оно ій станѣ постави, како бы самосталности утврѣени, и значаем правога живота обелѣжени, єдно-мислено и узаймно свакой нѣима претеѣой олуины одпор дати у станю были.

Ово є дужна Руссія учинити по интересу, дужна по опредѣленю и позываню у дѣлу Славенства; дужна сматраюѣи на будуѣи свой мир, и тврдо благостанѣ. Живот даклем нами сѣвер носи, а не ланце и окове; уништенѣ носи претерани демократични идеа, коє нами узевши у обзир различне околности наше у смѣси народности, выше квара нег користи донеле бы; носи преврат старой политики, коя народности познавала нїє, а с тым утврѣе-

нѣ славенске самосталности из-ключително у законной владѣ свога цара; живот и потоме, што с утвѣенѣм южни Славена и сѣвер крѣпчи постае од стране запада; а са животом умѣрену свободу, духу народном сходну и пробитачну.

У оваквой садашњости нужно є Югославенима цѣло пред очима имати, за окрестнотима и поединим стварма нетрчати, већ свое у том тражити како би великог готовеѣег се органа, една допуњаваюћа самостална част постали; нужно є више інтелектуалну снагу здвяти, предмете сродне нуждом покрета овог рађаюће се с'єдинявати, и средства к животу моралном служећа тако удешавати, како бы се главна цѣль непромашила; иште се у обштем готовеѣем се благостаню, претераности себичне непоказивати, и више законитости, нег странпутице држати се.

III.

Идеа ова, Славенство на видик свѣту постављајућа, тако е велика, да ће многи помислити, то су тек „*ria desideria*“, која ће се тек после нѣколико столѣтја удѣйствовати моћи. Нужно е дакле и о тој могућности пробеседити, и видети могу се саданѣг времена обстоятелства употребити, да Славенство на природно себи узвишенѣ поставе.

Дакле кад изклучително о Славенству говорим, изоставићу елемента туђа, која у ред усколебани стою; пропратићу единствено у хаосу стојећу Аустрију; видићемо желѣ Славена; бацићемо поглед едан на пређашност Аустрије, пак онда разумно начинићемо послѣдицу едну на будућност, и увѣрићемо се о разлаганю предстојећем.

Доказано е, да Славени у аустријским државама живећи, никакви народни, а јошт манѣ политични значай имали нису, већ да су они новом животу нѣима против наравном од разни елемента вођени бивали. — Подѣлени Славени едни су се германзирали,

а другій ма҃аризирали. Аристокрація славенска у Угарској тако є удесно ма҃аризирана, да сад од исте више квара, а баш никакве користи наш народ славенскій увиѣа, а и среднѣ граѣанство наше, кое споєно с трговином вишом нѣкакво се Германству приближавало, оставляюѣи у куѣи своіој стари значай народнога живота сасвим. Єдино є свештенство с народом нижим подпомагано од нѣколицине народни литератора у животу народном остало, и дочекало од млаѣани сынова народа свога лучу народности у руке приѣмати, коя сад ево у срдцама нѣювима гори и веѣ ѣе се пре живот, нег та у народу нашем сад угасити моѣи.

Благословена ова луча за народ славенскій, а интересу Ма҃ара убиточна, какви пламени рат за собом повуче, нѣе нужно описивати, тай се очима види и гледи. — Рат овај за народ наш колико є славан и дичан што ѣе у повѣстницы прво мѣсто заузети, толико є за потомство користан и благословен. Славян є и зато, што се у покрету нѣговом пуполяк идеје Славенства развіяти почео, кои вѣян Србинства вѣтром,

задануо є све славенске области сласти и жельом за самосталности своіом, и улю дух необориме одважности: и терпѣнія свакояка. Пак што га іошт славніим чини, то є, што му ни опустошеніе цѣли области, конечно упропасѣнѣ свога иманя, да и само немилосрдно убіянѣ неяке дѣчице, стараца и жена, обезчестѣнѣ светый храмова, оскверненіе невини дѣвица од светога предузећа одвратити, и подярмити кадро ніе было, а то су знацы оног юначства, кое оном народу само приличи, кои у правой свѣсти здравога разума челичным постоянства рувом обучен, у презрѣнію свое смрти потомству слободу оставля.

Убиточна ова одважность србског народа интересу и подмуклости Маѣара, нашла є у њима одпор, и пробудила желю, конечног народа србског истребленія, єр само у истребленію овом, полагаю они немогућност постиженія югославенской цѣли, а у сушествованю, себи моралну смрт представляю. Ову противбожну желю и намѣру, подпомогли су ови у аустрийским државама живећи противни Славенима елементи, и на концу кад су увидили, да и

правителство царевине Аустрійске веѣнини сръбско-хрватској и правицы нѣовой руку помоѣи пружи, захтеше и самог престола царског упропастьенѣ, и поджегоше к той цѣли у Аустрійској рат непокорности гоен Франкфуртском идеом и непрестаным ратованѣм Таліана.

Какво е у овај пар станѣ Аустріе было? у све четири части државе упалѣн немир граѣанскога рата, опустошаво е земљу, престол царства усколебан, у скорой само помоѣи иско е спасеніе. И док е на югу сръбска рука дивлю Маѣара наглост укочавала и тукла, една част сръбско-хрватске войске под предводителством хрватскога бана Ёлачиѣа на Пешту као на легло и гнѣздо маѣарски убиточни планова ишла е; но чувши престола и престолне вароши опасност, похити тамо, и саюзивши се са осталом войском, удави у првом зачетку опасни изрод германско-маѣарског умишляя, и под зидинама Беча згнѣчи у главу змию ону, коя е челюсти отровне над Славенима отворила, да иѣ с царем своим коначпо упропасти.

Ёдну даклем част Аустрійске царевине,

преломившу вѣрностъ спрохъ свога законога
 монарха, югославенска е войска покорила,
 и закономъ власти предала. А найзнамеитія
 част те исте югославенске войске, и дан
 данашњи у другой части Аустрійске царе-
 вине ускоке талианске непрестано мачем
 мори, и животом своимъ цѣлокупност мо-
 нархіе брани. А како се у Угарской као у
 трећој части Аустріе Срби боре, и с как-
 вим саюзенима жертвама цѣлокупност др-
 жавну порушити не даю, то е непонятно, и
 само учевидцу могућно е помислити и по-
 вѣровати. Дивлѣг Мађара нагони скотски
 шта починише у красной башчи Баната и
 Бачке, то е с ономъ нечовечности спрегну-
 то, кое само неизображену суровост, и
 трагове найсвирѣпѣг безбожія показуе. И
 док у Галиціи као четвртој части цареви-
 не, мирни дух жителя не да се поколебати
 польскимъ интригама, біо се Югославени на
 све стране за смрт и живот, біо се за
 свога цара, за свою народност и слободу,
 а никако за робство и абсолютизам. — У
 правой цѣлокупности државной гледе они
 звѣзду поднебія славенског извоєвану ру-
 кама обоима, и тежко ономъ, кои њи ови

намѣра лиши, или лишити би хотѣо, тог бы пре ил после, бурни виор Славенства сасвым прогутао. — Праведно ишту они, хоѣмо слободу праотцима нашима заслужену, а сад жертвама и вѣрности куплѣну и увѣчану; да и найманьи спроѣ ньи неповѣреня глас быо би грѣй вапиюѣи на небо за освету. Виде они да є жертва она принесена, кою народи до данас непринесоше за олтар свое народности и народне самостоятельности. — Ево хаоса аустрійског с главном тежњом Югославена *).

Сад да видимо аустрійску преѣашност, каква є была спроѣ нас, и у обште.

Док јошт ние сѣвнуо мач народности, было є станѣ Аустрійског царства тако мирно, да се поред сви вѣроисповѣдателни интрига, кое су восточног вѣроисповѣданія Србе много узнемиривале, о ничем толико ние настоявало, колико — у прироѣеной любви нѣмачкой много рачунуюѣи — народе славенске у туѣе сродство стапати, и тако яку и непоколебиму Аустрию начинити,

*) Под именов „Югославена“, разумѣм овде Србе и Хрвате.

како бы се временом и мађарска зараза за
 владом сигурније угнѣчити могла; и то бы
 мож познатом политиком хотія не тако ско-
 ро и докучило се, да нису с друге стране
 Мађари у познатом трвеню с аустрійском
 владом, и сами то исто желили, и то с
 таковом наглости у послѣдня времена, да
 су Славени у недѣятелности са свое стра-
 не пропаст свою увидивши, могућним књи-
 женства средствама томе свакад прегачу
 мећали, и трудили се свой народ од мо-
 ралне пропасти сачувати. А шта е оттуд
 слѣдовало? Обе трвеће стране знатну
 добит у Славенству полагаюћи, донде су
 све свое умишляе и хитрине употреблява-
 ле, док една и то мађарска с народом и
 у име тога 1848. године с начелама равно-
 правности, братства и слободе на видик не
 изиђе, и себи самосталност и независимост
 за све народе од Аустрије не изчупа. Ма-
 ѓарском добиту овом, много е принело ра-
 тованѣ у Италији и покрет Француза исто-
 га начела; и ако е Аустрија овај догађай
 тужно гледала, ипак се томе противити
 није могла, што су и Славени том начелу
 порадовавши се, гледали слободу народно-

сти свое у равноправности положеной, а и сами Нѣмцы том новином опоени, по Бечу почели се мицати, коя мицаня и слѣдства су своя गरेказана имала.

Сад е цѣлом покрету маѣарском точка ставлѣна; о оном пак међу времену, кое од точке добита маѣарског, до почетка покрета югославенског протеже се, и у том какве су и дал' су тайне интригуе быле, и шта се од стране Аустрије радило, то е тайна, кое политично перо с правим чертама описати у станю ние, и кад би хтѣло, тек бы грѣй души своіой приобрѣло, у истину праву немогућно будући проинкнуги.

Но Югославени после добита за цѣо народ угарскій учинѣна, хотѣвши равноправност у пунной мѣри уживати, одма сташе изканѣм на базису овом положеном, и тек по добивеном од Маѣара одговору увидише, да е та равноправност, маѣарска собственност, дапаче то начело озбилно и одма у први маа обистинити хотѣвши, фактично и енергично на том путу дѣлати почеше. И ово е она запрека, за кою е аустрійско правителство удицу свою запело,

будући е политична непослѣдица и недо-
зрѣлост од стране Мађара ясно показана,
а с тым промашена цѣл, Славене на свою
корист обратити моћи.

Стојећим овим окрестностима, не бы-
ли са свым наравно и логичино од стране
аустријског правителства было, — видећи
у свом нѣмачком елементу явну непривер-
женост; Италиана непрестано ратованѣ и
незадовољство; Мађара явно непријателство,
праведну желю Югославена подпомоћи, и
тако тек разтроен састав свой у славен-
ском духу обновити и утврдити, искусив-
ши од стране Славена под єдним неогра-
ничену любав, вѣрност, приверженост, и
постоянство найтврѣе у дѣлу свом, имаю-
ћи будућност на овом основу сталну и не-
обориму? Не бы ли то по свим законима
нарави и политике пробитачно и спасоно-
сно было за Аустрию? Не може ли то Сла-
венство гледаюћи на време пуно заслуга
свои искати и желити, цѣнећи свою сна-
гу, свое жертве и услуге учинѣне и не-
престано чиниме? Напослѣдак да ли бы
пробитачно было за Аустрию, оно імпони-

раюће а сад старо обвештано руво Германства навући и народима на углед нзићи?

У питањима овима, хотя да се никаква политична немогућност не види, ипак се с њима то неће, до єдног из цѣлог хаоса аустрійског послѣдичног разлаганя предмета, слободно полъ оставляюћи сваком пресуду изрећи.

Заклучително, имаюћи у будућности узаймност Славена непогрѣшну: све садашњости наше околности с побуђеняма увѣрити могу духове славенске, да є степен први приступа славенской узаймной узвишености прегажен, и цѣл у дѣлу положена.

Виду овог разлаганя удесно слабости се приписує, кад народни мужеви у разцѣпанам силама траже, к общем створу поєдине ствари до претераности гонити, и свои предразсуђеня предмете и са скопчаном опасности постоећи стихіа у дѣйство произвести труде се; но много већу слабост показує то, кад истии народни люди,

од кои се лични опасности презрѣніе, с-
 прам общег добра и напредка иште, пу-
 тове к цѣли водеће нехотећи познати, по-
 степенно приступанъ к дѣлу непоняю, но с
 почетком и конач самога дѣла тражу.

Чека ли Славене будућност каква? та
 се маом ухватити и постићи недае; нъой
 се мудро и постепено обозрителни прибли-
 жую, чистећи путове свога напредка, из-
 бѣгаваю предвидиме опасности претерани
 желя: никад се зданіе благополучія сазда-
 ти ніе могло, донде, док поедине ствари
 к тому служеће найпре приуготовлѣне ни-
 су, а кад чланови утврђени стою, цѣлост
 у саєдиненю произвести ласно е.

Покрет на югу произведен, у чистой
 е одећи Югославена одѣвен, и опровргнути
 се недае, да ніе умилност исте, Югосла-
 вене на ноге ставила. Погрѣшно бы по то-
 ме было, то, изопачити; положено осно-
 воположеніе у светиньи народпой, тражити
 треба са свршетком самим, да непогледим
 мо за прошлим цѣлога дана трудом нашим,
 у зору вечера губитак вѣчни: ствар и са-
 зрѣла иште вичне руке к утемелѣню ю во-

деће; и с временом самим дошлу, за про-
извести ю, умешна обозрителност тражи се.

Нас нестраше високе оне ідеє демо-
крата, соціалиста и комуниста; такова
страшила у виду изображености код нас
необстою; умови нашега народа іошт се
тако удесно развіяти немогу, како бы и
само зло, огрталом изображеня покрити у-
мѣли. Нами се страшити валя старе оне
укоренѣне страсти себичности; она нас
іошт трза матеріалним інтерессима зачети-
ма у завистной омрази спрам поєдини осо-
ба; іошт се код нас тѣсно веже предмет
сређе и обштег благостаня, с користи по-
єдини особа, и тако се често гази светиня
народна, због себичног інтересса нѣколи-
цине людій, а то є знак незреле по-
литике; знак неумешности у явним посло-
вима и непознаваня задатка обштег у дѣлу.

Богате околности саданѣг времена, ко-
ристно знати треба употребити, и ако не-
узможемо казати: врх є наши желя пости-
жен, доста є кад се основна положеня у-
десе к будућой узаймности служећа.

ПОЛОЖЕНЪ

ЮЖНИ СЛАВЕНА

СПРАМ РУССІЄ.

Свако се велико дѣло, найпре у идеама зачинѣ, и тако с подранъиванѣм умне раане, достиже до произведєня у само дѣло. Положена идеа Славєнства водеѣа узаймности обштой, веѣ се уништити не може, та у народном животу корєн свой добивши, произвести се има, у средствама се само политицы не слажи, имаюѣи пред очима свагда с єдне стране онай позор, да небы се како са самим удѣйствованѣм ствари, єдан ил другій народ у собственом свом интересу касатєлно до народности не уштрбіо, и тако морално не успавао и у другій не прєліо се; а с другє, боєѣи се политични свой и материални

интересса пропасти, и оттуд произлазећем губитку самосталности собствене.

Народ се у животу свом, двогубо на углед ставля, носећи на себи политични ил литерални значай свога быћа. Ове двѣ черте сушествованя народног, една с другом тако су скопчане, да се опредѣлительно казати неможе, коя пре с удѣйствованѣм своим, народу самосталност собственну удеснѣ и цѣли сходнѣ опредѣлюе, почем како после придобивена политична значая, народ исти у књижевной струки напредуе, тако исто, кад умно као литерални народ за таквог себе обелѣжи, већ за политичным и самосталним странѣм, снажнѣ напредовати знаня му налажу.

Идеа узаймности славенске у дѣло се даклем произвести може ил књижевно ил политично и државно. И кад бы се с књижеством та узаймност постигла пре, нег што бы судбина Славене политично саюзила, много би — по мнѣнію нѣки — сигурнѣ было у обзире народности поѣдини грана славенскій; но кад една сила славенска ту узаймност у политичном смислу производи, рађаю се страшила, коя одной

ил другой грани славенской прете с упро-
пасѣнѣм како матеріални и политичии, та-
ко и народности скопчани интереса свои.

На узаймности књижевной радили су
познате Слависте, и раде са одушевленіем,
у крѣпком разлаганю користни послѣдица
оттуд произлазеѣи, и веѣ се слѣдства виду
тій родолюбни тежня. Славени се веѣ сад
умно болѣ познаю, нег пре десетину го-
дина; они књижество свое совершенству
руководе, и цвѣѣе с поля књижевног едан
другом узаймно додаваюѣи, браѣи своіой
смиляю у знак искренне любви братскога
единства. Позната она меѣусобна мрзост,
сѣяна руком туѣеродни племена, не поди-
же руку братоломства и срдце не каля ла-
днокрвном себичности страстѣу, та е из-
чезла, повративши се свом мрачном злобе
источнику од куд е проистекла, да у шу-
му общтем Славена свануѣу изчезне на ва-
вѣк! И ако ніе пожелана узаймност у књи-
жеству посве постижена, и пак се браѣа
у собственим своим благостанѣ ствараюѣим
интересима познаше, и нѣкако волшебно
слюбише, пригрлише.

Истина е то, да би с књижевном у-

займности Славена, и политична свеза єдно-родне браће растла и зрѣлости своіой те-кла, хотя да є пут оваї к постиженю цѣ-ли дугачком времену оставлѣн; — много се времена иште, да се разсѣяна браћа књи-жеством слюблѣна, у то станѣ поставе, како бы и политични значай скупа себи створити у станю были.

Промашени оваї пут к цѣли водећи, — саданѣм околностима сходно размишля-ваюћи — види се да се замѣнює полити-чним, и то с подпомаганѣм сѣверног коло-са, кои себи у опредѣленю држи Славена интересе бранити и утемельивати, а и природно є, почем саданѣг времена начела у противним елементима поставлѣна, истим путем тражила су моралну пропасть себи подчинѣни Славена; одпор се даклем са и-стим средствама дає, у коем непромашна политична узаймност славенски племена за-чети се има. Ово є нарави, ово логики, ово є и самым законым уставима политике удесно и пробитачно. Ове околности саме Славене треба да разбуду, како би зада-так себи поставлѣни цѣнити, употребити пак и уважити умѣли.

Но у самом постиженю цѣли политич-
ног саюза славенског, овим средствама,
коим се данас видимо ствари удешаваю,
бацаю нѣке политикере у сумню, да ће
сила и моћ сѣверног колоса интересу свом
слѣдуюћи, како у самосталности, тако и
народности нѣке народе славенске подяр-
мити и утицаем своим животу им уштрба
нанети; шта више, да ће и проглашена
слобода у дну жестоке абсолютно-терори-
стичне владе утопити се.

Што се првог тиче видићемо по сход-
ном нарави разлаганю положеня южни Сла-
вена спрам Руссіе, и кад прву точку сму-
тнѣ наше разчленимо, друга се сама по
себи рѣшава.

I.

У природной своіой колѣвки ван поло-
женя оног, у ком се опредѣленія и за-
датцы собствени интереса у цѣли полагаю
налазећи се народ, свагда се туђим кори-
стима служи, и за средство страни инте-
реса употребляваюћи се, од нарави свое
постепено удалява се, док и найманьи знак

наравне свое собственности не изгуби, и у туђу не прелие се.

Сходно овом природном начелу уметвую страни списатели, доказуюћи: како славенски народи због дуготрајућег поданства свог, у таквој се немоћи и мртвилу умном налазе, да већ за никакву самосталност собствену помислити, много мањ такову пожелети, себи придобити у станю да бити могу.

Овој категоріи уметвователя принадлежу и сви они славенски политици, кои Славенима у садашње време пропаст моралну предсказују.

Што се каса страни списателя, чудити се не можемо, да они овако удо са славенским народима поступаю, почем њи рука паклене мрзости руководи, подупрта оном користолюбном срдца намъром, Славене из реда живећи народа избрисати и робовима иј туђи интереса вѣковѣчно начинити; но шта се о Славенима тако исто уметвуюћима помислити може, оставлям свѣту и роду да пресуду изрече.

Славенско се књижество по мнѣніяма у обште славенски литератора дѣли на че-

тири гране, као: на руско, польско, чехо-словенско и србо-хрватско. Поєдино узета књижевност изложени славенски грана, непристрасног, и с њима точніе познатог пуно убѣдити може, да є свака ону точку природног положеня већ оставила, у којој нагони срдачни умом управляю, а већ да є свѣћа просвѣте упалѣна, и умном руковођењу узда предана, да на путу просвѣште-нія, срдце и душу човеческом позиванію сходно облагорођаваюћи, задатку народног благостаня пуно одговори. Истина є то, да са растећим политичним значаєм народа єднога, и књижество подпуну важност добија, и стално се грана, ничим манѣ славенско књижество изузевши Руссію, која у виду политичном гигантским кораком у напредак ступа — и при томе маньку знало є себи као народног књижества важност придобити, те тако касателни народ у маси држати, побуђуюћи у њму искру ону срдечне желѣ, која само у собственности својој нѣко задовољство и понос народни у виду спољашнѣм тражи, полагаюћи у том значай народности своє.

Овим начином пробуђено чувство на-

родности у славенским народима, наравно не допушта, само за матеріални интерес тежити, познавајући већ и ону сладост ако и идеално, која є са народности и оттуд посредствено проистичућом народном само-сталности скончана. Но почем се ни у ком виду својства народног као и у нарави сок учинити неможе, тако исто и у да-лѣм послѣдованю славенски народа, посте-пеност пазити имаю, и заиста само тече-ніе времена поред умног руковођеня на-родни люди, довесе славенски свѣт поло-женом оном у природи степену, који му є и по нарави опредѣлен, и који ће му важ-ност оцѣнити.

По развіеном дакле чувству народно-сти, и познаваню важности народног жи-вота, изван су славенскій народи оног при-родног станя, кое се матеріалным интерес-сима веже; изван су оне немоћи умне, која собствену важност не познає, а поставлѣни су на онај степен, с коег народност свою у исторіи прошлости, у поезіи саданѣй у-познавши, чувствително любити ю научи-ше, машаюћи се вообразително чак и бу-дућности богате. Нек погледа свакій у

историю садашности славенске и увѣриће се о моћи њіовой, разуму и чувству народности пуно одговарајућой; увѣриће се, да Славени интересе свое касателно до живота и существованя народног бранити знаду, презрително одбіяјући оне подле користи, кое им моралног живота убица улагиваюћи се поднаша, и увѣриће се, да су Славени на онај степен изображеня, с коег народни живот свой оцѣнивши, моралне пропасти паклена мамила упознаше и себе против исти оградише.

Изложено четверостручно књижество славенско народно - періодичним листовима и броширама руковођено и узаймно познато, умно се изображава, а с тим тврду ограду готовећи, против сваког спољног насилія себе обезбѣђує; и ако се у обште рећи може, признати мора сваки, да Славени у свакој струки изображени предмета собственну збирку у всеобштой литератури показати могу.

Дух садашности исклучително у снаги и сыли народности оживотворени, никад више допустити може нит хоће, старе прошлости тиранства упражнявати, кои е

задатак быо, единствено народног изобра-
 жения, себе крѣпити и яким правити. Опас-
 ност оваки тиранства и са проглашеном
 слободом равноправности сасвым е изчезла,
 и ако бы се гдѣ и кад показала, влада ѿ
 нѣна слаба, гибка, а опредѣленіе: коначна
 пропасть.

По изложеноме даклем горе, извѣстно
 е, да Славени од уплива себи противни е-
 лемента, — опоени будући сластѣу свое
 народности, и оцѣнѣной важности собстве-
 ног живота морално пропасти и посред-
 ством користи матеріални у туђе се ято
 прелити не могу. Но већа ове опасности
 предстои нѣким славенским гранама од са-
 ми Славяна, а имено по умствованіама нѣки
 политикера од саме Руссіе, коя сад упли-
 вом своим на цело Славенство яко дѣйст-
 вовати поче у обзиру политично — диплома-
 тичном. Нужно е даклем ову опасност
 разложивши, нѣну важност у колико е са-
 даньим околностима пробитачно разчленити,
 црпећи тако оттуд слѣдства у времену ра-
 љаюћа се и дѣствуюћа на едно и друго пле-
 ме славенско.

Начелу овог предмета сходно я љу

Югославенство справ Руссіє положено про-
 пратити, и по виду узаймног одношеня,
 слѣдства вукуѣи на цѣло Славенство, сврх
 положене те опасности примѣчаніе учинити.

II.

Елементи южно Славенство ображава-
 юѣи, изключително ѣдной грани племена
 славенског принадлеже; по овоме и литера-
 тура нѣова, свезом ѣдне народности скоп-
 чана, у духу ѣдном савршенству иде, с
 коіом узаймно познати, допуњаваюѣи на
 нѣки начин политичним бичем нѣима згра-
 ѣено разцепленѣ, скопчаваю идеално при-
 родни свой саюз ѣдноплеменства. — Части
 южно Славенство — у свом пространству
 узевши — образаваюѣе, хотя да су нѣкада
 и свою државно-политичну исторію имале,
 но та ѣ обливом туѣи елемента сгушена,
 само у снимки нѣкадашнѣ прошлости, у
 спомену историчном остала, нити се икад
 посебно животу надати има, почем ѣ систе-
 ма нова у форми народности оживотворена,
 течаю државоуправленія сасвим другій пра-
 вац опредѣлила, коя темельну будуѣност

само у скупѹ и саєдиненю, а не у посебном разцепленю, омразу и узаймни раздор рађаюћем тражи. Духу овом сходно, имаю се части цѣлост южног Славенства сачиняваюће исторично у єдно стопити, и тако новой повѣстницы почетак дати, коя ће кадра быти вѣкове преживити.

Идеа ова, о саюженю южни Славена, као што нїе данашня, тако исто не треба држати, да се та сад и одма удѣйствовати има; доста да она у народу идеално живи, и да оживити мора и фактично, почем се степени к ньой у форми самога организма државног увести имаю, кои духове с побућенѣм на будућност опоминю, и не даю ону точку из вида испустити, коя као свим народностима тако и Югославенима укупно пут показуюћи, или у єдно тѣло зове.

Саданѣм станю и околностима сходно даклем, у смотреню литературе као органа народни живот показуюћег, спрам положени Югославени Руссима самосталност собствену уживаю, нити се икакови уплив угнѣтателни у найманьой жицы смѣше види, кои бы временом бар претіо исту пореметити, и другій іой правац дати. Ову соб-

ствену самосталност књижевности Югославена, у тешнѣ довести имаю сами они, найпре и найпре са срађанѣм и оживленѣм духова к светой намѣри одушевљѣни. Задатку овом поезія лѣпо средство пружа, к постиженю цѣли саюзничке: она дух буди, чувство улива, и одушевленіе у самой любви зачинѣ.

Равно у обзиру политичне самосталности южни Славена, Руссія никад утицаја завладителна имала нѣ, почем су южни Славени у својој политичној самосталности поништени, живот народни єдинствено у литератури и обичайма народним задржали, чували и бранили.

Изван ови средства саюженю Югославенства служеѣи, и нѣов самостални живот против сваког и туђег и сродног елемента бранеѣи, нѣи у свези не разлучној држи и сама сродна бѣда, кою су узаймно себе тѣшеѣи од завоевателя свои носити принуђени, и у тој, свои собствени неволя школи, увидише, да нѣима єдинствено у слоги заєдничкој, и любви братској живот предстои, искусивши досаданѣ несогласіе, у тежким слѣдствама свога поданства и мрт-

вила моралног, смрт и гроб њима доносећим.

Постојећом дакле моралној снаги Југославена, и развијеној сили народности, која једино од зрели разлаганя народни литератора совршену зрелост очекује, недостаточна је помисо сад о смрти моралног живота Југославена умствовати, ер, гдѣ свѣћа разума гори, и гдѣ сусѣдна љубав поджиже сродну ствар к обштој срећи, ту паданя неима, нит прелива у туђе поданство у смислу словесности.

Помислимо границу Аустријског царства; представимо чудесне махинације Германизма у њеном војничког стања владаню; саюзимо мирно теченіе у том убиточном морални средства предпріятію, са послѣдним овим покретом исте границе, и видићемо, да се у смислу народности не да, нити може тако лако код Славена угњѣтателно радити, почем је дух славенскій, многим оклопима одѣвен како у смислу посебног свог езыка, много више, у изванредни свои обичая, кои толико колико и сама реч милог му езыка важи, и кои у саюженю тѣсном са народности, шта више, као значай праве народно-

сти по народу с уваженіем узвишую се и брану.

Хаос садашњости, у ком се мисли и уображеня развіяду, нѣка у вѣрном, нѣка у страшном за Югославене будућности образцу, нек прикупи и сѣдини интелектуалну снагу народа югославенског, која единствено у развіяню народног саучастія силно дѣлати има, и цѣли сѣвера пратећи собствене интересе у смислу оборанителном представляти, увѣрително себе питаюћи, да само са постиженѣм туђе с нашою саударяюће се цѣли, и отгуд рађаюћег се губитка и добита, спасоносноу развитку самосталности народног живота изгледу предстоє. Ово є користно, и при најчистієм ствари течаю.

И кад позорно дѣланѣ у смислу самосталности од стране свог Югославенства представимо, падаю сва она страшила од стране фанатикера уображаєма, која смрт моралну и нѣкоіой грани славенској одуплива сѣверног колоса себи и роду свом проричу; падаю и по томе више, што нам явни и сад срећно живећи народног живота примѣри у нѣкоим частима Югославенства,

средством утицая тог истог сѣвера само, самосталним постоянѣм своим сведоче.

Но да видимо у колико е можно, и саму политику предмета нашег.

На саюзничном основу, утицай сѣвера почиваюћи, интересе свое са интересима Югославена здвая; интереси ови спрам положени Славенима аустрійским, никако убиточни уплив имати могу, почем ови т. е. Славени Аустрійски на самобитности самога сѣвера у политичном одношеню, само бы онда добро и удесно одговарали, кад и нѣова самобитност, од туђи уплива угнѣтателни ослобођена стои, и развѣянѣ сила нѣови, у собственой сфери живота, са самим органом државе креће се; у овой само сили постоеће Югославенство, са организмом цѣле државе саюжено, истоку силе крати, и средства политична подпомаже на страни той к преображеню служећа.

Политика Руссїе относительно до спрам положеня южни Славена: у посредственном интересу узаймне помоћи има се; почем у колико заям сѣвера к утврђеню югославецке самосталности крѣпчиі буде, у толико займодавцу, посредственно восточни

интересси подпомажу се, и само тако развитак Славизма, у виду политичне битности самопостоянѣ свое зачевши, у виду дѣйствителном идеално уображенѣ литератора славенски уважити може, необоримо будући, да само са рѣшеніем источног вопроса, славенске будућности руйна зора као невиности из чертога засинути има.

Противополитично є умствованѣ они, кои упливом Руссіе тероризам себи представљаю; непослѣдично є доказателство, кои путем саданьи околности икоєм славенском племену моралну пропаст предсказую.

Величественим интересима Славенским само у будућности валяно употребљеної стоеѣм, неможемо никад преподставити слободу граѣанску. И ако у слободи личност особе обезбеђиваюћой нѣки уштрб и трпшти мора се, предпоставивши слободу политичне самосталности и битности моралне оной граѣанской, са постепеним развіянѣм изображеня, тражимо и чекаймо обезбеђаваюћу слободу граѣанску; извѣстно будући, да строгост бича граѣанског само се онамо простире, куд неизображена моѣ нагона срдачног, ум словесни заводи.

Слѣдством оваковог разлаганя , равнодушно гледа се и сами оков политичне строгости над цѣлим племеном едне области обштой ствари пречагу тражеѳой , кое поради мож недозрела поняня ствари, ил себичног интереса претераности занешено, несаучастіе свое у обштественним користима собственим робством одуживати мора, донде, док само време тврдоглавіе му не излѣчи, са очитом одлуком самога дѣла.

Но неѳе излишно бити видити, и по нарави самой ове политике, предмет сам у колико се обяснити, и обистинити, и по томе нѳгова важност оцѣнити може.

По нарави самой свако се биѳе существуѳе савршенству клони; нейма ствари, нит предмета, кое небы у нарави своіой, цѣл положену имало, и кое, наравним путем, не бы опредѣленію свом текло; но по истой нарави, ништа се само по себи нити креѳе нит помиче, без другіи упливом на нѳга дѣйствующи предмета. — Човека наравном савршенству води, питанѳ и неѳа; умном, постепени поступак у Науки. Креѳаюѳа се биѳа, зрѣлости, само влагом и топлином доспѣваю; и тако све и свашта, никако

само по себи, но с упливом наравним сродни елемента бићу свом подпуно одговара.

Казали смо, да одношения политична сѣверног Гиганта, спрам Югославена, у посредственним интересима узаймне помоћи состою; по самой даклем нарави политике ове, кад од ког узаймну помоћ, а путем исте, посредственно интересе тражимо, не оборимо слѣдуе: да такви самосталним постојанѣм утврђен бити мора, како би узаймности изискуемой пуно одговарати мого.

Нестои притом ако би тко доказати хтѣо, да се тѣм посредствени интереси не само од Югославена, но од ког и другог очекивати могу, почем е.

а.) Исторично позната и обезбеђена самосталност Южни Славена.

б.) Почем е политично сушествованѣ Югославена фактично постало.

в.) Почем е и самим Уставом, све до живота им и народног и политичног у смислу равноправности изречено.

г.) Што и самога рата начело у югославенском покрету зачевше, се, произвело е аустријско-руско-мађарскій рат.

д.) Почем и по географичном положеню

южни Славена, на у заметку стоєћи источни вопрос, ови наравни утицај имаю, и

е.) Што се из свію ови излаганя, како по самом предмету, тако и политики, нѣко соучастіе узаймни интереса наравно развія, и будућност им тесно скопчаваюћи, главну соревнованія цѣл у Европском поколебаню на едно тера.

III.

Умствованія о великой овой задаћи Славенства, разнасу; сам предмет у найвећем хаосу стоєћи, чистом увиђеню пута неда. Ніе даклем правично изречена пресуда, над дѣлом вопросним, ако — цѣлост пратећи, спрам поєдиности положимо, и тако нѣки и недостатак к правой цѣли увиђамо. Окрестности поєдини у обзор узети, и тако обшту ствар свагда оним представивши, суд изрећи треба. Овом нека за примѣр служи Польска.

Тако само ствари узимаюћи и слѣдства вукући из самог великог и предстоєћег дѣла у сили саюза и еднаке самосталности єдинственно свршетак свои срећи грлећа, видити можемо лѣпу будућност Югославена,

коя їй обићи неможе ; а у послѣдству ове, представити можемо лѣпу будућност свію Славена , у воскреслой собственной эпохи, коя исторично сушествовати има ; представити можемо млађане Славіе орлиће снажне, двоуглавним сѣвером само одгаене , свѣту за страшило однѣговане , кои у саюзу и самосталности собственной, постоянство свое оцѣнити имаю.

ОвOME удесно одбіяти валя мислену ону пропасть поединим гранама славенским уображаему, а тражити у обштности той саюзничкой, собственной интересса, за собственну исторію уставом самим обезбеђену самобитност, како би у мору велике Славіе исторіа поедини славенски одсѣка неутопила се, и у заборавност прешла.

Престае дакле бич тероризма, ондѣ, гдѣ сила снагу политично-моралну развія ; престаю ту окови абсолютизма, гдѣ самосталност живота народног цѣл свою тражити ; тию страшила строгост, само донде и тамо бѣсни, гдѣ недозрѣло самолюбіе у противноположеню, притераности крайне иште, и спрам обштественног дѣла несаучастіем, себични интересса развитак ускорава.

Довдѣ е речено о у обште узетой югославенской ствари, кою смо по начелу спрамположеном съверном Гиганту, с примѣчаніама пратили, доказуюћи, да исти съверутицаима своима обштоу славенской ствари никако убиточно, већ по смислу политично-наравни одношеня и собствени интереса само спасително дѣйствовати има, имаюћи у будућности онай никад неизбацуеми вид: да Югославенство, без наравног оног коренму крепећег утицаая, никад свойственно оном положеному великом задатку одговорити у станю неће бити, коег извршенѣ, у постиженю узаймне цѣли с нѣгове стране у природним му силама почива; примѣри нас уче, да положено постиженіе собствени спрам туђи интереса, и са самим светинѣ порушеніем тражи се, свагда оружіе грѣха свог у политичним интригама и замѣшателствама крьюћи.

Из свег преднаведеног пак наравно заклученіе слѣдуе, да, у любви и свези искреной стекша се интелектуална снага Югославенства, сама свою важност оцѣни, како бы собственну цѣну од други заслужила, и чврсто бранећи права своя уставно-истори-

чна, у предузећу непоколебала се раздором,
руком туђеродни наемника сѣяним; слѣдуе,
да се поедини како области, тако и особа
пожелано првенство себично, у еднакој
ствари братском еднакости подѣли, и међу-
собним веригама уставне силе утемелѣи, пак
тако саюженима корацама неразлучно у дѣ-
лу напредовати безуздржая, те се добру
надати.

ТРОЄДНА КРАЛЪВИНА

И

ВОЙВОДСТВО СРБІЯ.

Сва до сад изложена у разлаганяма нашима, ако е позорливо умни читатель пратио, надамо се, да е вѣрно мого увидити, како се у обште идеа славенска, само послѣдично за сад, у посебной самосталности Югославенства, као те велике идее вѣрной предходници хтѣла уважити, окрестно давајући узроке у том великом задатку нуждне, и постепено югославенску самосталност стварајуће; уедно по увиђеню нашем, саданьим политичним околностима сходно, и могућност к достиженю саме цѣли у доводима изложивши.

Сад ћемо пак и посебно о горњим двѣма частима Югославенства пробеседити, тражећи политичко ньино рѣшеніе у срећной будућности.

Сваки задатак у цѣли положен, различне путове има, којима се тећи може, и никад се прави донде не поняю, док сврх исти различна умствованя одлуком неопредѣле найутрвеніи, свагда у основоположаю, самог предмета нарав, ѣзгровито преда се имаюћи.

Овоме слѣдуюћи дрзнут ћемо и ми наше мисли о троедној кралѣвини и войводству, у обзиру нѣове сталне будућности, Югославенима предложити, и тако дуг вѣрног на нѣиви среће свое радина по могућности одужити.

Срећни покрет ланьски ови страна югославенски, свезо є интересе узаймне, и положіо є темель узаймном животу Србо-Хрвата. Касно потомство нашег народа у нѣжном осећаню топиће се, при спомену Майски први дана 1848. године, видећи у тима свезу с темельом, не само нѣовог узаймног сушествованя, но и цѣлог Славенства учинѣну. У колико ће ово чувство силніе бити, ако се изречени саюз ови области и уставом утврди, у толико ће тужно и жалостно постати, ако се незгодом ил неспоразуменя, ил віором тући угнѣтаваюћи е-

лемента тай срећноизречени саюз осуѣти, и браћа се таласима противника изложе.

Ніє нам задатак описивати, основна положеня, по ком є ови земаля самосталност неизбѣжна, о томе є доволно писано и умствовано, и као већ рѣшено и сотим, што им се и у новом октр. уставу бића осигураваю; ми као што рекосмо, у обзиру ньюве сталпе будућности желимо наша примѣчанія учинити.

Коло оно, коє у саданѣ доба свѣту на видик Славенство наше поставля, тражи чврсте основе за будућност нашу; хоће узаймност како литерарни, тако и политични основоположеня; иште єдинство, споєно и самим матеріалним интересима єдноплемене браће; иште реформу они начела и препона, у слѣд кои се задатцима Славяна све до данас пркосило, а окорела политика небратског живота и одрођеня подпомагала; ишту се жертве душевни увѣреня; тражу се дуси надвисуюћи смѣсу садашньости, а гледаюћи у сунце будућности наше.

Величину ови задатака, судба хоће да Югославени први поступком своим уваже! њима у срећу паде, да кораком њима пред-

стоећим прегазе праг онай, дѣлећи нѣи душом и тѣлом, и приближе се у братској любви узаймном животу.

— Духу саданѣ политике сходно, оном храму свеславія славенског приступаю Югославени на прво са саюзом ови двію постојбина. — И ако представимо будућности оставлѣн цѣо Югославена саюз; ако постепеним овим приступанѣм желимо основе такове положити, како ће цѣло зданіе на тима почивати моћи; ако наипосле Югославени, безбедностѣу противу сваки спољни и и унутарнѣи непријатеља себе оградити мисле: тврдо споенѣ неизбѣжно, една централизація, едан сабор, еднако дѣлованѣ у виду политичко-економичком и књижевном необходимо е нужно, а ово све едан устав заједнички да чврсто огради у узаймном одношенію по међу троедном кралѣвином и войводством стоећа посебна права.

Овако и не иначе мислити, налажу нам устави саме нарави, тѣсно скопчавајући ове двѣ постојбине едноплемене браће; овако умствовати, хоће дух саданѣг времена, кои народима силу, у народности и имену оживлѣном изкључително тражи, остављајући

вѣрозакон душевном идеалу, показуюћи ипак и нѣму обшту реформу у будућности.

Нећемо засад говорити о славенской цркви, но казат ћемо, да Югославени у югославенской узаймној и еднакој књижевности живот свой обилѣжити имаю, скопцавајући тако интересе свое са постепеним приближаванѣм, великој и славној оној идеји Югославенства.

Овако ми главну цѣл политике наше схватисмо; овако по увѣреню нашему околности наше разчленисмо, свагда у памети држајући „цѣло“, на ком благоданѣ обще наздати се има.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19 СрТ 248.1

У Загребу,
Тиском Фрање Јупана.
1850.